

Diversiteit in beeld

Een vragenlijst voor
opleidingsverstrekkers

Inleiding

In opleidingen en vormingen wordt een beeld uitgedragen over kinderopvang. Het is belangrijk aan de deelnemers het *beeld* mee te geven *dat kinderopvang een dienstverlening is voor alle ouders*. In het bijzonder is het ook een dienstverlening aan ouders uit kansengroepen en ondervertegenwoordigde groepen in de kinderopvang.

We beogen dat (toekomstige) leidinggevenden en medewerkers het beeld van 'kinderopvang als een plaats voor alle ouders' zien als een concretisering van de *sociale functie*.

De sociale functie is een van de drie functies die de maatschappelijke rol van kinderopvang omschrijven. Naast een economische en educatieve functie, heeft kinderopvang een sociale functie. Dit wil zeggen dat kinderopvang bijdraagt tot een sociaal rechtvaardige samenleving en vanuit die gedachte openstaat voor alle ouders en inspanningen doet om de toegankelijkheid voor alle ouders te garanderen. Sommige groepen zijn immers ondervertegenwoordigd in de kinderopvang en ondervinden heel wat drempels om van kinderopvang gebruik te maken.

Hoe kun je de sociale functie van kinderopvang in opleiding en vorming aan bod laten komen?

Hoe kun je ervoor zorgen dat je deelnemers een beeld meegeeft van kinderopvang als een plaats voor alle gezinnen? Je kunt het natuurlijk expliciet over de drie functies van kinderopvang hebben. Maar dat is niet altijd even goed op zijn plaats. Bij het zoeken naar een andere mogelijkheid komen we uit bij het begrip 'diversiteit' en het respect voor diversiteit.

De mate en de manier waarop diversiteit in een opleiding of vorming aan bod komt, kunnen van invloed zijn op de beeldvorming over kinderopvang. Daarover gaat deze vragenlijst. Bij het opstellen ervan hebben we ons dan ook in belangrijke mate laten leiden door de zes doelstellingen waarmee het Decet-netwerk het omgaan met diversiteit heeft gevat.¹

Deze vragenlijst wil opleidingsverstrekkers aan het denken zetten, sensibiliseren over het beeld dat ze via hun opleiding of vorming meegeven over kinderopvang. Tegelijk reikt dit instrument een aantal suggesties aan, zonder volledig te willen zijn, om de sociale functie en het beoogde beeld over kinderopvang in een opleiding- en vormingsaanbod te verwerken. Daarbij was het niet onze intentie om volledig te zijn. Er zijn bijzonder veel elementen die het beeld over kinderopvang kunnen beïnvloeden. Het is dan ook quasi onmogelijk om alle subtiliteiten in een vragenlijst te vatten.

Dit instrument wil wel het denken en de discussie over deze kwestie bij opleidingsverstrekkers stimuleren en handvatten bieden aan wie zijn opleiding of vorming wil screenen op vlak van beeldvorming over kinderopvang. De vragenlijst is opgesteld

binnen het project 'Ecce Ama – Childcare in learning networks'. Een van de doelstellingen van dit project is 'de sociale functie van kinderopvang te integreren in het vormings-, opleidings-, begeleidings- en bijscholingsaanbod inzake kinderopvang'.

Opbouw van dit document

Het volgende hoofdstuk bevat een introductie bij de vragenlijst, een woordje uitleg over hoe je ermee aan de slag gaat en enkele verduidelijkende voorbeelden.

Daarna komt de eigenlijke vragenlijst waarmee opleidingen en vormingen gescreend kunnen worden op beeldvorming over kinderopvang.

Het hoofdstuk na de vragenlijst is bedoeld als hulpmiddel bij het maken van conclusies en het bijsturen van opleidingen en vormingen.

We eindigen met een overzichtje van suggesties voor literatuur en beeldmateriaal.

¹ Decet = Diversity in Early Childhood Education and Training; www.decet.org

Introductie bij de vragenlijst

'Diversiteit in de samenleving', 'gebruik van kinderopvang' en 'diversiteit in de praktijk van kinderopvang' zijn de verschillende rubrieken van de vragenlijst. Deze inhouden zijn gekozen omdat wij menen dat ze de beeldvorming over kinderopvang als een dienstverlening voor alle gezinnen kunnen bevorderen. Wie als opleidingsverstrekker het beeld wil bevorderen dat kinderopvang een dienstverlening is voor alle ouders en kinderen kan dat dus op verschillende manieren doen.

Ten eerste kun je de aandacht vestigen op de diversiteit onder mensen. Daarnaast kun je het ook hebben over wie van kinderopvang gebruikmaakt, over waarom mensen dat doen en over voor wie de opvang meer of minder toegankelijk is. De eerste twee rubrieken van deze vragenlijst, namelijk 'diversiteit in de samenleving' (p. 5) en 'gebruik van kinderopvang' (p. 6-8), laten je dan ook over deze zaken nadenken.

Als opleidingsverstrekker spreek je natuurlijk over de praktijk van kinderopvang. Daarbij kun je het hebben over verschillende items: de inrichting van de ruimte, het activiteitenaanbod, de competenties van medewerkers, de interactie tussen verschillende betrokkenen en de visie/het beleid van waaruit wordt gewerkt. Om het beeld uit te dragen dat kinderopvang een dienstverlening is voor alle gezinnen is het belangrijk het over deze onderwerpen te hebben op een manier waaruit blijkt dat

kinderopvang openstaat voor alle ouders en kinderen. We komen opnieuw uit bij het begrip 'diversiteit'. Het hebben over diversiteit betekent dat je benadrukt dat diversiteit zichtbaar moet zijn in de kinderopvang, dat het belangrijk is dat iedereen zich welkom en gerespecteerd voelt en dat iedereen zich dient te herkennen in de kinderopvang. Op die manier geef je tegelijk mee dat kinderopvang een divers publiek kent (of zou moeten kennen). Je opleiding of vorming hierop screenen kan met de rubriek 'diversiteit in de praktijk van kinderopvang' (p. 9-13).

Bij elk van deze rubrieken zijn een aantal vragen opgenomen waarmee je kunt nagaan of bepaalde inhouden al dan niet aan bod komen in de opleiding of vorming die je screent. Dat 'aan bod komen' kan natuurlijk op verschillende manieren gebeuren. Daarom zijn na elke vraag vijf kolommen opgenomen (expliciet benoemen, beeldmateriaal, voorbeelden, materiaal en opdrachten). Een kort woordje uitleg om dit alles wat meer te verduidelijken.

Je kunt een onderwerp als diversiteit natuurlijk *expliciet aansnijden* door erover te vertellen. Maar opleidingsverstrekkers brengen niet alleen via woorden en doceren hun boodschap over. Ze gebruiken ook *beeldmateriaal* (video, dvd, foto's, tekeningen). En ook de *materialen* die gebruikt worden kunnen de deelnemers iets duidelijk maken. Met materialen bedoelen we bijvoorbeeld poppen, boeken, educatieve spelen, ... Kortom allerlei tastbare dingen die opleidingsverstrekkers bij zich kunnen hebben. En tenslotte werken we in opleiding en vorming

dikwijls met *voorbeelden* en *opdrachten* om inhouden aan te brengen en/of te verduidelijken.

Je kunt dus ook diversiteit tonen in je beeldmateriaal, niet enkel Vlaamse voornamen gebruiken, ... en zo duidelijk maken dat verschillende groepen mensen van kinderopvang gebruikmaken of zouden moeten kunnen maken. Vandaar dat de verschillende kolommen zijn opgenomen in de vragenlijst.

Een ander aspect dat ons inziens belangrijk is, is *de manier waarop inhouden aan bod komen*. De context waarin bepaalde groepen ter sprake worden gebracht, de intonatie die wordt gebruikt, lichaamstaal, een al dan niet stereotiepe voorstelling... kunnen mee bepalen of het beeld van 'kinderopvang als plaats voor alle ouders en kinderen' op een positieve manier binnenkomt bij de deelnemers. Bij het werken rond diversiteit is het bijvoorbeeld belangrijk niet te vervallen in een stereotiepe of in een toeristische aanpak². Dus ook als opleidingsverstrekker is het belangrijk niet in deze valkuil te trappen.

Beeldvorming wordt dus beïnvloed door welke inhouden aan bod komen, maar evenzeer door de manier waarop dat gebeurt.

² Deze term komt van Louise Derman-Sparks. Een toeristische aanpak brengt diversiteit binnen via speciale activiteiten. Het zijn bijzondere evenementen die geen deel uitmaken van de dagelijkse werking en de nadruk leggen op folkloristische of exotische verschillen. Die aanpak is niet wenselijk, omdat daarin de boodschap klinkt dat onze cultuur de 'gewone' is.

▪ Diversiteit in beeld ▪

Ook voor dit laatste aspect moet de vragenlijst ruimte bieden. Onder elke vraag is daarom een blokje toegevoegd voor notities met daarbij ook een aantal richtinggevende vragen.

Hoe de vragenlijst gebruiken?

Alvorens aan de slag te gaan, raden we aan om alles eerst eens goed door te nemen. Dit geeft een beeld van wat je te wachten staat en in de begeleidende tekst zijn ook voorbeelden en dergelijke opgenomen die kunnen verduidelijken en helpen bij het invullen.

Hoe vul je nu de vragenlijst in? Er zijn een aantal mogelijkheden die we willen suggereren.

De meest voor de hand liggende manier is de vragen te beantwoorden met ja of neen. Indien de inhoud aan bod komt antwoord je 'ja', indien niet dan wordt het een 'neen'. Je plaatst je antwoord in de passende kolom. Een voorbeeld om te verduidelijken. Als je een dvd gebruikt waarin een diversiteit aan gezinnen wordt getoond dan zet je 'ja' in de kolom beeldmateriaal. Stel dat je hier ook expliciet op ingaat, dan kun je ook een 'ja' zetten in de kolom expliciet benoemen. Aanvullend kun je natuurlijk notities maken in het blokje onder de vraag. Daar kun je beschrijven hoe iets aan bod komt. Ook allerlei nuancerings, subtiliteiten, opgeroepen associaties,... kunnen er een plaats krijgen. Je kunt in dit blokje vrij noteren, maar we stellen ook een aantal richtinggevende vragen.

Indien dit systeem van invullen je niet goed ligt, kun je er ook voor kiezen om enkel notities te maken. Daarnaast is er nog een derde mogelijkheid. In de plaats van ja of neen kun je ook werken met de cijfers 0-1-2-3. Hiermee druk je een waardering uit en geef je weer hoe tevreden je bent over dat aspect van de opleiding of vorming. De motivatie voor het cijfer kan dan een plaats krijgen in het blokje voor notities, bovendien kunnen de vragen je daar helpen om een score toe te kennen. Een nul betekent dat iets niet aan bod komt. Met de cijfers 1 tot en met drie druk je uit hoe tevreden je bent over de manier waarop het aan bod komt.

Deze laatste manier van invullen lijkt ons bovendien ook geschikt wanneer iemand anders jouw opleiding of vorming gaat screenen. Je kunt er immers ook voor opteren om iemand anders jouw vorming, les of opleiding te laten mee volgen en achteraf de vragenlijst te laten invullen bij wijze van doorlichting. Zelf heb je altijd wel enkele blinde vlekken. Zaken als intonatie of lichaamstaal bijvoorbeeld kun je moeilijk voor jezelf gaan beoordelen. Er zijn dus verschillende redenen om voor deze optie te kiezen. Toch is deze vragenlijst in hoofdzaak een zelfevaluatie-instrument, omdat wij menen dat dit de stap om ze effectief te gebruiken kleiner maakt.

Nog wat aanvullingen voor je aan de slag kunt. Op verschillende plaatsen zie je onder een

vraag een opsomming staan. Daar kun je kiezen hoe je de vraag invult. Je kunt ervoor opteren om één antwoord te formuleren over de hele vraag (gebruik in dat geval de grijs gemarkeerde hokjes). Of je kunt ervoor kiezen om bij elk streepje van de opsomming afzonderlijk een antwoord te geven. Bovendien willen we hier opmerken dat deze opsommingen niet volledig zijn. Ze zijn eerder bedoeld als suggesties die de vraag moeten verduidelijken.

Bij de rubriek 'diversiteit in de praktijk van kinderopvang' raden we aan om eerst te kijken welke items in je opleiding of vorming aan bod komen. Als je bijvoorbeeld niets vertelt over de ruimte dan hoeft je die rubriek ook niet in te vullen. Selecteer dus eerst die rubrieken waar je het over hebt en beantwoord nadien de vraag over diversiteit.

Je zal zien dat er onderaan elk blad van de vragenlijst één of meerdere tips zijn opgenomen. Deze zijn bedoeld als extra verduidelijking bij de vragen en als suggesties om in je opleiding of vorming te verwerken.

We willen hier nog even opmerken dat de vragenlijst zeker niet volledig is. Het is mogelijk dat je tijdens het screenen zaken ontmoet die niet in de structuur van de vragenlijst passen, maar wel te maken hebben met het beeld over kinderopvang. Het is belangrijk dit ook mee op te nemen, bijvoorbeeld op een extra vel papier.

▪ Diversiteit in beeld ▪

Met respect voor diversiteit

Bij de introductie van de vragenlijst hebben we gezegd dat de manier waarop inhouden aan bod komen, even belangrijk is als het feit of ze al dan niet aan bod komen. Zo kunnen bijvoorbeeld de context of de aan- of afwezigheid van stereotypes bepaalde associaties oproepen en een impact hebben op het beeld van kinderopvang. Daarom raden we je aan om bij het maken van notities volgende vragen te beantwoorden. De eerste vraag laat je nadenken over de regelmaat waarmee iets aan bod komt. De volgende drie vragen zijn samen te vatten onder de noemer respect voor diversiteit.

- Hoe vaak komen de inhouden aan bod?
- Komen de inhouden aan bod op een manier vrij van stereotypen en vooroordelen?
- Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?
- Wordt er niet vervallen in een toeristische aanpak?

Om je te helpen bij het beantwoorden van bovenstaande vragen, hebben we hieronder enkele verduidelijkende voorbeelden opgenomen.

Het is belangrijk om bij het aanbrengen van de inhouden stereotypen, vooroordelen en veralgemeningen te vermijden. Een paar voorbeelden van voorstellingen die te vermijden zijn:

- Mediterrane volkeren nemen het niet zo nauw met stiptheid.
- Alle ouders van kinderen met een handicap zijn overbeschermend en overbezorgd.
- Kinderen van holebi-ouders hebben problemen met hun seksualiteit.
- Bij gezinnen uit lagere socio-economische klassen en allochtone gezinnen wordt het gebruik van kinderopvang meteen geassocieerd met een behoefte aan opvoedingsondersteuning.
- Allochtone gezinnen maken om culturele redenen geen of minder gebruik van kinderopvang, men geeft de voorkeur aan opvang in familiekring.
- Mannen nemen het verzorgende aspect van de opvoeding niet op zich en worden nooit zo afgebeeld.

Elk van ons behoort tot een veelheid aan groepen en deze zijn een belangrijk aspect van onze identiteit. Het behoren tot een bepaalde groep betekent bovendien niet voor iedereen hetzelfde. Benadruk dus dat mensen over een meervoudige identiteit beschikken, bestaande uit verschillende elementen. Ieder construeert vanuit deze verschillende aspecten zijn persoonlijke mix. Identiteit is dus een ingewikkelde puzzel die bovendien nooit af is.

Daarnaast is het ook belangrijk om gelijkwaardigheid te bewaken. Wordt er gesproken over de verschillende groepen als gelijkwaardig? Worden de zienswijzen,

gewoontes en dergelijke van verschillende mensen als gelijkwaardig aanzien? Worden verschillende redenen voor kinderopvang als evenwaardig gezien?... Gelijkwaardigheid kan bijvoorbeeld blijken uit je intonatie. Maar ook wat je zegt en de context waarin iets aan bod komt, zijn van belang. Onderstaande voorbeelden getuigen duidelijk niet van respect voor diversiteit en gelijkwaardigheid:

- Allochtone gezinnen, gezinnen in armoede,... komen in de vorming alleen ter sprake in negatieve contexten (bijvoorbeeld in situaties waar er conflicten zijn tussen team en ouders).
- Ouders die hun kinderen op hun lichaam in slaap wiegen worden veroordeeld, bijvoorbeeld door te zeggen dat kinderen in bed horen.
- Ouders die hun kinderen naar de opvang brengen om een andere reden dan werk (bijvoorbeeld om hun kinderen speelkansen te geven en zelf op adem te kunnen komen) worden veroordeeld: 'als je niet moet werken, zorg je als ouder zelf voor je kind'.

▪ Diversiteit in beeld ▪

Volgende voorbeelden daarentegen getuigen van meer gelijkwaardigheid:

- Geef werk niet steeds als de eerste reden voor gebruik van kinderopvang. Spreek bijvoorbeeld vanuit de visie dat kinderopvang een ontmoetingsplaats is voor kinderen en ouders.
- Geef voorbeelden van goede contacten tussen begeleiders kinderopvang en allochtone ouders.
- Veroordeel geen opvoedingsgewoonten die afwijken van wat doorgaans gangbaar is in de kinderopvang. Benadruk dat het belangrijk is opvoedingsgewoonten van thuis en opvang op elkaar af te stemmen en te onderhandelen. Benadruk daarbij het belang van wederkerigheid: kinderopvang moet zich ook de vraag stellen 'wat kunnen wij van ouders leren?'.

Verder is een toeristische aanpak te vermijden. We vermeldden reeds dat men bij deze aanpak diversiteit binnenbrengt via speciale evenementen die geen binding hebben met de

dagelijkse werking en dikwijls stereotiep van aard zijn. Als opleidingsverstreker is het belangrijk om op je hoede te zijn voor deze valkuil wanneer je het hebt over diversiteit in de praktijk van kinderopvang. Een paar voorbeelden van een toeristische aanpak:

- Een jaarlijks feestje met hapjes en muziek uit een andere cultuur.
- Er worden een aantal posters opgehangen uit reisfolders om diversiteit zichtbaar te maken.
- Ter gelegenheid van de werelddag van verzet tegen extreme armoede wordt een sobere maaltijd gehouden en een verhaal voorgelezen over kinderen in armoede.
- Eenmaal per jaar wordt aan de kinderen van de opvang gevraagd een tekening te maken voor de kinderen uit het MPI in de gemeente.
- Een infosessie voor het personeel over dé Turkse cultuur.

Een niet toeristische aanpak vertrekt van de realiteit van kinderen en hun ouders en van de realiteit van elke dag. Diversiteit is niet iets wat

uitzonderlijk op het programma wordt gezet en op een stereotiepe wijze wordt binnengebracht. De link wordt gemaakt met dingen die behoren tot de dagelijkse leefwereld en men vertrekt van de diversiteit binnen de groep of de wijk. Het werken rond diversiteit is als het ware ingebakken in de werking. Enkele voorbeelden om te verduidelijken:

- Kinderen worden uitgenodigd om muziek van thuis mee te brengen. Zo krijgt de kinderopvang een uitgebreide muziekcollectie.
- Men vraagt naar de lievelingsgerechten van de kinderen om die een plaats te geven in het menu.
- Een boekenkast met boeken waarin ook kinderen met specifieke zorgbehoefte, kinderen met een andere huidskleur,... op een respectvolle manier aan bod komen.
- Activiteiten rond de familiemuur.
- Aan alle ouders wordt gevraagd welk feest ze belangrijk vinden om te vieren in de kinderopvang.

Vragenlijst

Diversiteit in de samenleving

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Welke vormen van diversiteit in de <i>samenleving</i> komen aan bod?					
- culturele diversiteit					
- etnische diversiteit					
- socio-economische diversiteit					
- diversiteit in gezinsvormen					
- gender					
- personen met een specifieke zorgbehoefte					
- diverse talen					
- diverse nationaliteiten					
- diversiteit in geloofs- en levensovertuiging					
- andere: ...					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?					

Tip

Breng je de aanwezige diversiteit in de samenleving aan bod, maak dan ook duidelijk de link met een diverse kinderopvang.

Gebruik van kinderopvang

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Komt een diversiteit van gezinnen aan bod als gebruikers van kinderopvang?					
- gezinnen met kinderen met specifieke zorgbehoefte					
- verschillende gezinsvormen (eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen,...)					
- gezinnen met verschillende culturele en/of etnische achtergrond					
- gezinnen uit verschillende socio-economische klassen (tweeverdieners, werkloze ouders, (kans)armen,...)					
- gezinnen met verschillende geloofs- en levensovertuigingen					
- andere: ...					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?					

Tips

- *Selecteer beeldmateriaal waarin verschillende vormen van diversiteit zichtbaar zijn. Let daarbij ook op voor stereotiepe afbeeldingen. De diversiteit kan zowel betrekking hebben op kinderen, ouders als medewerkers.*
- *Let op het gebruik van namen in voorbeelden en casussen, gebruik bijvoorbeeld niet alleen Vlaamse voornamen.*
- *Laat doorgaans ondervertegenwoordigde groepen in kinderopvang niet alleen aan bod komen in moeilijke situaties (bijvoorbeeld bij conflicten tussen team en ouders). Schuif hen daarentegen ook in positieve contexten naar voor.*

▪ Diversiteit in beeld ▪

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Komt een diversiteit aan redenen voor gebruik van kinderopvang aan bod? Welke?					
- ontwikkeling van kinderen stimuleren					
- extra spelmogelijkheden voor kinderen					
- voorbereiding op school					
- kinderen leren Nederlands					
- sociale contacten voor kinderen en/of ouders					
- werk					
- opleiding en/of cursussen					
- werk zoeken / solliciteren					
- gezinsondersteuning					
- crisissituaties					
- tijd hebben voor huishoudelijk werk, boodschappen, doktersbezoek,...					
- als ouder even op adem komen					
- andere: ...					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?					

Tip

Wanneer je het hebt over ouders in de kinderopvang, maak niet steeds de associatie met werk. Er zijn, naast werk, heel wat andere redenen om van kinderopvang gebruik te maken.

▪ Diversiteit in beeld ▪

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Komt het aan bod dat het voor sommige doelgroepen moeilijker is om toegang te krijgen tot de kinderopvang?					
- wachtlijsten en voorrangregels					
- doorstroom van informatie					
- bereikbaarheid					
- uitstraling van de voorziening					
- taalgebruik					
- personeelssamenstelling					
- administratieve procedures					
- financiële kaders					
- atypische vragen tav een typisch aanbod					
- andere: ...					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?					

Tip

Wanneer je het hebt over drempels in de kinderopvang, leg dan voldoende nadruk op de kenmerken van het aanbod en van de voorzieningen die maken dat kinderopvang voor bepaalde doelgroepen minder toegankelijk is.

Diversiteit in de praktijk van kinderopvang

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Als je het hebt over de inrichting van de ruimte , komt het dan aan bod dat de verschillen tussen kinderen en de diversiteit in gezinnen zich ook moet weerspiegelen in de inrichting van de ruimte?					
- inkom					
- inrichting van de speelhoeken					
- slaapruijnte					
- eetruimte					
- decoratiemateriaal					
- spelmateriaal					
- andere: ...					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...? - Wordt er niet vervallen in een toeristische aanpak?					

Tips

- Verwerk de Decet-principes in je opleiding of vorming.
- Wanneer je het wil hebben over ruimte-inrichting die respect voor diversiteit uitstraalt, kunnen volgende voorbeelden misschien inspireren: een wereldkaart in de inkom of welkom in verschillende talen, de familiemuur, eigen plekje voor kinderen waar ze ook dingen kunnen opbergen die ze van thuis meebrengen, foto's van de werking die diversiteit weerspiegelen, voldoende diversiteit in de afbeeldingen van boekjes, keukenspulletjes en speelgoedeten afkomstig uit verschillende culturen,...
- Trap niet in de valkuil van een toeristische aanpak. Benadruk dat dergelijke voorbeelden deel moeten uitmaken van de dagelijkse werking.

▪ Diversiteit in beeld ▪

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Als je het hebt over het activiteitenaanbod in de kinderopvang, komen dan ook activiteiten aan bod die kinderen helpen bij het opbouwen van een positief zelfbeeld en het op een positieve manier leren omgaan met diversiteit?					
- geleide spelactiviteiten					
- vrije spelmomenten					
- verschillende dagmomenten (onthaal, eten, slapen,...)					
- uitstappen					
- feesten					
- andere: ...					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhoud en aan bod? - Komen de inhoud en aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...? - Wordt er niet vervallen in een toeristische aanpak?					

Tips

- Verwerk de Decet-principes in je opleiding of vorming.
- Bij een activiteitenaanbod dat kinderen helpt bij het opbouwen van een positief zelfbeeld en het op een positieve manier leren omgaan met diversiteit kun je bijvoorbeeld denken aan activiteiten rond het eigen lichaam en zelfportretten, schilderen met huidskleurverf, een dagelijks menu dat rekening houdt met verschillende voedingsgewoonten, aan de slag gaan met muziek uit verschillende gezinnen, activiteiten aanpassen voor kinderen met een specifieke zorgbehoefte, een fotoreportage of wandeling in de buurt, een educatief spel dat ingaat op diversiteit, verhalen uit andere culturen,...
- Trap niet in de valkuil van een toeristische aanpak. Benadruk dat dergelijke voorbeelden deel moeten uitmaken van de dagelijkse werking.

▪ Diversiteit in beeld ▪

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Als je het hebt over competenties van medewerkers in de kinderopvang, heb je het dan ook over competenties die nodig zijn om te kunnen omgaan met diversiteit?					
- kennis					
- vaardigheden					
- attitudes					
- waarden en normen					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?					

Tip

- Verwerk de Decet-principes in je opleiding of vorming.
- Respect voor diversiteit, het op een positieve manier omgaan met diversiteit is belangrijk bij de competenties van medewerkers in de kinderopvang. Als je het daarover wil hebben, denken we bijvoorbeeld aan verschillen positief benoemen, inlevingsvermogen, iedereen onthalen en welkom heten, decentreren, geen vooroordelen, pesterijen of discriminatie tolereren, bereid zijn tot onderhandelen, ...

▪ Diversiteit in beeld ▪

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Als je het hebt over interacties in de kinderopvang, komt het dan aan bod dat het belangrijk is op een positieve manier om te gaan met verschillen en/of komt aan bod hoe je dat zou kunnen doen?					
- tussen kinderen onderling					
- tussen kinderen en begeleiding					
- tussen ouders en begeleiding					
- tussen medewerkers					
- tussen de opvang en de ruimere omgeving					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?					

Tips

- Verwerk de Decet-principes in je opleiding of vorming.
- Voorbeelden van respect voor diversiteit als je het hebt over de interacties tussen mensen binnen de context van kinderopvang kunnen zijn: wemomenten voorzien, deelnemen aan het buurtleven, mensen met elkaar in contact brengen en bereid zijn van elkaar te leren, communiceren op basis van wederzijdsheid en gelijkwaardigheid, niet alleen terugvallen op verbale of schriftelijke informatiekanalen,...

▪ Diversiteit in beeld ▪

	Expliciet benoemen	Beeld-materiaal	Voorbeelden	Materiaal	Opdrachten
✓ Als je het hebt over visie en beleid in de kinderopvang, komt dan ook visie en beleid met betrekking tot diversiteit aan bod?					
- pedagogisch beleid					
- ouderbeleid					
- team- en organisatiebeleid					
- extern beleid (toeleiders en buurt)					
✓ Notities - Hoe vaak komen de inhouden aan bod? - Komen de inhouden aan bod op een manier die vrij is van stereotypen en vooroordelen? - Is er oog voor de gelijkwaardigheid van verschillende groepen mensen, visies,...?					

Tips

- Verwerk de Decet-principes in je opleiding of vorming.
- Ook in het beleid en de visie in kinderopvang is het belangrijk oog te hebben voor diversiteit. Hier kun je het bijvoorbeeld hebben over een divers personeelsbestand, openstaan voor participatie van medewerkers, kinderen en ouders, het voeren van een toegankelijkheidsbeleid,...
- Wanneer je voorbeelden geeft van situaties in kinderopvangvoorzieningen (bijvoorbeeld van teamvergaderingen), neem dan ook eens situaties waaruit duidelijk blijkt dat er wordt samengewerkt met buurtorganisaties of dat er een actief bekendmakingsbeleid wordt gevoerd. Dergelijk beleid komt de toegankelijkheid ten goede en mag gerust wat in de verf gezet worden.

4. CONCLUSIES VOOR JE OPLEIDING OF VORMING

Als het screenen gebeurd is, is het tijd om de in de vragenlijst verzamelde informatie samen te leggen en een aantal conclusies te trekken en vervolgens over te gaan tot een eventuele bijsturing van de opleiding of vorming.

Hieronder zijn een aantal vragen terug te vinden die daarbij willen helpen. Het zijn vragen die je laten nadenken over wat je kunt behouden, aanpassen of toevoegen om de sociale functie en het beeld van kinderopvang als een dienstverlening voor alle gezinnen aan bod te laten komen. Je kunt daarbij zowel denken aan de inhoud, als aan het aanbrengen van inhoud met respect voor diversiteit als aan de ‘middelen’ die je daarvoor gebruikt ((beeld)materiaal, voorbeelden, opdrachten, expliciet benoemen).

✓ Wat moet in de opleiding of vorming zeker behouden blijven om het beeld van ‘kinderopvang als een plaats voor alle gezinnen’ aan de deelnemers mee te geven?

- mbt inhoud

- mbt het aanbrengen met respect voor diversiteit

- mbt de gehanteerde ‘middelen’: expliciet benoemen, beeldmateriaal, voorbeelden, materiaal, opdrachten

- andere: ...

▪ Diversiteit in beeld ▪

✓ Wat moet in de opleiding of vorming aangepast of verbeterd worden om het beeld van 'kinderopvang als een dienstverlening voor alle ouders en kinderen' meer in de verf te zetten?

Hoe zou je dit concreet kunnen doen?

- mbt inhoud

- mbt het aanbrengen met respect voor diversiteit

- mbt de gehanteerde 'middelen': expliciet benoemen, beeldmateriaal, voorbeelden, materiaal, opdrachten

- andere: ...

▪ Diversiteit in beeld ▪

✓ Moet er iets aan de opleiding of vorming worden toegevoegd om het beeld van 'kinderopvang als een dienstverlening voor alle ouders en kinderen' binnen te brengen?

Hoe zou je dat concreet kunnen doen?

- mbt inhoud

- mbt het aanbrengen met respect voor diversiteit

- mbt de gehanteerde 'middelen': expliciet benoemen, beeldmateriaal, voorbeelden, materiaal, opdrachten

- andere: ...

5. LITERATUUR

We haalden reeds aan dat het belangrijk is om beeldmateriaal te selecteren waarin verschillende vormen van diversiteit zichtbaar zijn. Je kunt bijvoorbeeld materiaal uit onderstaande publicaties gebruiken.

- *Childcare stories: ouders over opvoeden, werk en kinderopvang.* – ECCE AMA, 2006. Een dvd met getuigenissen van ouders over kinderopvang.
- *Familie. Een vormingspakket om te praten over gezinnen.* – Michel Vandenbroeck, VBJK, 2002. Hierin vind je heel wat foto's, maar ook oefeningen.
- *Grundtvig 2003-2006. Je hebt een heel dorp nodig om een kind op te voeden.* – VBJK, ISTA, ACEPP & MUTANT, 2006. Een cd-rom met een powerpoint-presentatie over ouderparticipatie, geïllustreerd met heel wat foto's.
- *Mijn kind schoon kind. Kinderen met een handicap, 55 portretten.* – De Kangoeroe vzw, 2001. Een boek met foto's van kinderen met een specifieke zorgbehoefte en hun gezinnen.
- *Wiegelied voor Hamza, diversiteit in kinderopvangcentra.* – VBJK & Decet, 2003. Een dvd over het omgaan met diversiteit in de kinderopvang.

Voor meer info en werkinstrumenten over gezinsdocumentatie kun je volgende bron consulteren:

- *Toolkit 'Documentatie over gezinnen.* – Decet, 2007. Een poster, spel en dvd over informatie-uitwisseling, communicatie en wederzijds begrip tussen ouders en de kinderopvang, over doelstellingen, methodieken en principes van gezinsdocumentatie.

Bij wijze van afsluiting een lijstje van mogelijke informatiebronnen. Deze bronnen hebben ons zelf geïnspireerd bij het ontwikkelen van dit instrument. Voor wie zich wil verdiepen in de sociale functie en in respect voor diversiteit in de kinderopvang zijn deze bronnen erg geschikt.

- Boudry, C. & Vandenbroeck, M. (2001). *Spiegeltje, spiegeltje...: een werkboek voor de kinderopvang over identiteit en respect.* Amsterdam: SWP.
- Boudry, C., Claesen, R., Peeters, J., Vandenbroeck, M., De Brabandere, K., & Vens, N. (2005). Omgaan met diversiteit. In M. Vandenbroeck (Red.), *Pedagogisch management in de kinderopvang* (pp. 80-102). Amsterdam: SWP.
- Decet-principes, www.decet.org
- Decet (2004). *Diversiteit en gelijkwaardigheid binnen de kinderopvang in Europa. Handleiding met trainingsvoorbeelden uit het Decet-netwerk.* Te downloaden op www.decet.org
- Decet (2007). *Gelijkwaardigheid en respect voor diversiteit. Zin verlenen aan praktijk.* Te downloaden op www.decet.org
- De Kimpe, C., & Eeckhout, K. (2004). *Handleiding Buurtgerichte Kinderopvang.* Gent: VBJK. Te downloaden op www.vbjk.be
- Demuyneck K. (ed.) (2006). *Ouderparticipatie ook voor Vaders!* Gent: VBJK (ECCE AMA).
- Deweerdt, H, Boudry, C., Deloosse, R. (2008). *Ontvlambare Vingervingers.* Amsterdam: SWP (ECCE AMA).
- Somers, A. & Peeters, J. (1998). *Respect voor diversiteit in de kinderopvang.* Gent: VBJK.
- Vandenbroeck, M. (1999). *De blik van de Yeti. Over het opvoeden van jonge kinderen tot zelfbewustzijn en verbondenheid.* Utrecht: SWP.
- Vandenbroeck (2004). *In verzekerde bewaring. Honderd vijftig jaar kinderen, ouders en kinderopvang.* Amsterdam: SWP.
- Vandenbroeck, M., Boudry, C., De Brabandere, K. & Vens, N. (2007). *Handleiding inclusie van kinderen met specifieke zorgbehoeften.* Gent: VBJK.
- Van Keulen, A. (2000). *Ik ben ik en jij bent jij: methodiek- en praktijkboek voor de kinderopvang over opvoeden zonder vooroordelen.* Utrecht: NIZW.
- Van Keulen, A. (2004). *Jonge kinderen discrimineren niet?!: omgaan met diversiteit in kindercentra en op school.* Amsterdam: SWP.
- VBJK (2007). *Bruggen bouwen. Kinderopvang en inburgering. Samenwerken aan toegankelijkheid.* Gent: VBJK. Te downloaden op www.vbjk.be

